

Påvens besök i Sverige

- En historisk händelse med två ansikten -

Dominik Terstriep S.J.

Förmodligen är det främst bilder man minns efter påvens besök. Bilder av påven som ber tillsammans med företrädare för Lutherska världsförbundet i Lunds domkyrka, kyrkornas företrädare som omfamnar varandra. Bilder på påven som tillsammans med kanske 15000 katoliker från Norden firar Allhelgonadagens mässa under bar himmel på Swedbank stadion, som välsignar små barn och funktionshindrade människor. Bortom alla avsiktsförklaringar är det gesterna som inpräntar sig på vår näthinna, en from, allvarlig och eftertänksam påve Franciskus som samtidigt var spontan och glad. Alla de som närvarade i Lund och Malmö kände att de var med om en historisk händelse med två ansikten, ett mer utåtriktat, det andra mer inåtriktat.

Det är kanske ingen överdrift att säga att *alla* medier i Sverige berättade om denna händelse. Det var väl mer påve än någonsin i medielandskapet. Redan före själva besöket tog tidningar, radio- och teveprogram och nätföra upp frågor om ekumeniken, påven, de ungas tro osv. *DN* tryckte den stora intervju som Ulf Jonsson S.J. gjorde med påven. Radioprogram som egentligen inte sysslar med inomkyrkliga frågor inbjöd teologer för att tala om teologiskt anspråksfulla frågor. Det mesta man kunde läsa, se och höra vittnade om en positiv nyfikenhet och beredskap att lyssna och förstå. Reformationsminnet i Lund och mässan med påven gav de kristna i Sverige en ovanligt stor uppmärksamhet. Och det får vi glädja oss åt.

Besökets utåtriktade ansikte var ekumenikens. Det som var anledningen till påvens besök och på det formella planet fick sitt främsta uttryck i de fem ekumeniska imperativ som påven Franciskus och biskop Munib Younan (Lutherska världsförbundets ordförande) skrev på.

”Katoliker och lutheraner bör

- alltid börja i enhetens perspektiv och inte i splittringens,
- ständigt låta sig själva förändras genom mötet med den andre och genom det ömsesidiga trosvittnesbördet,
- på nytt förpliktiga sig till att söka synlig enhet,
- gemensamt återupptäcka kraften i evangeliet om Jesus Kristus för vår tid,
- vittna tillsammans om Guds barmhärtighet genom att förkunna och att tjäna världen.”

Att det inte är tomma ord visar påven i intervjun som publicerats i samband med hans besök (*Signum* 7/2016). Påven Franciskus besökte Sverige för att komma närmare sina bröder och systrar. Han är tydlig med hur ödesdigert det är om de kristna förskansar sig i sina konfessionella skyttegravar. I det förflutna har det lett till våld. Men också idag är det till skada om man bara lever av att distansera sig. För då stänger man in sig och börjar leva utifrån sin rädsla. (Det gäller inte bara för relationen mellan olika trossamfund.) Påven uttrycker i samma intervju uppskattning för lutheranerna, närmare bestämt för en strävan att ständigt reformera sig och att ha satt ”Guds ord i händerna på folket”.

Från protestantiskt håll visar en del företrädare att de har förstått påvens ord och handlingar. Peter Halldorf betecknar honom som ”en av den världsvida kristenhetens just nu mest profilerade ekumeniker” (*Dagen* 1/11 2016) och frågar ”Vågar även vi ändra attityd?”. Vill Halldorf uttrycka att bollen nu ligger hos protestanterna? Hans utmanande fråga till de sina kan få en att tänka så: ”Vilken protestantisk ledare är först ut med samma försonande gest?”

Fyra ämbetsbärare i Svenska kyrkan vågade sig ännu längre ut med ett öppet brev till påven Franciskus (*Dagen* 27/10 2016). Detta brev gör en lyhörd. Författarna slår fast att ”situationen i Europa är i dag helt annorlunda än den var på 1500-talet”. De är angelägna om att ”kunna sätta reformationens bortre parentes” med tanke på de stora utmaningar som de kristna konfronteras med: en religiöst alltmer tondöv kultur, människans hotade värdighet, de

förföljda kristna. Det som behövs är alla kristnas gemensamma gensvar och en synlig enhetspunkt. ”I en globaliserad och pluralistisk värld ser vi som ämbetsbärare i Svenska kyrkan ingen annan samlande gestalt för världskristenheten” än påven som Petrus efterföljare.

Det är i själva verket stormsteg jämfört med den stiltje som rått under århundraden mellan katoliker och protestanter. Både påven Franciskus och företrädare för olika kristna samfund har gett upp säkerhetsavståndet för att komma närmare varandra. De har visat förtroende. Därmed har båda sidor gjort sig sårbara. Men det är priset man måste betala. Förtroende kommer till genom förtroende, det måste ges i förskott. Men finns det något alternativ om vi tar Jesu otvetydiga vilja på allvar? ”De må vara ett, och att såsom du Fader, är i mig, och jag är i dig, också de må vara i oss [...]. De skall vara fullkomligt förenade till ett, så att världen kan förstå att du har sänt mig, och att du har älskat dem, såsom du har älskat mig” (Joh 17:21,23).

Besökets inåtvända ansikte visade sig i mässan som påven Franciskus firade med katoliker från hela Norden. Mässa eller inte mässa? Den frågan växte före påvens besök till ett trätoämne. Skulle en mässa överskugga besökets ekumeniska karaktär? Skulle katoliker då bara välja mässan och inte längre vilja delta i den ekumeniska tillställningen på Malmö arena? Och varför överhuvudtaget satsa på eukaristin, som kanske som synligast visar att de kristna ännu inte är ett?

Möjligen har jag fel, men jag tror att farhågorna inte blev bekräftade. Många katoliker deltog med glädje i de ekumeniska evenemangen samtidigt som de kände sig berikade av att kunna fira mässan med påven. Det händer ju inte särskilt ofta att en påve firar mässan i Sverige. För många blev det kanske den första och sista gången de var med om det.

Påven Franciskus kom som Petrus efterföljare vars uppgift det är att styrka sina bröder och systrar (Luk 22:32). Och det har han gjort. Den lilla hjorden katoliker i Sverige fick erfara gemenskapen i den världsvida kyrkan vars synliga enhetspunkt är Petrus. Påven som vi ber för i varje mässa, kom till oss och förde samman dem som lever kringspridda i Sverige. Det var helt enkelt djupt berörande och fick en att glömma duggregn, köande och kyla. Är det för mycket begärt att sätta sig in i katolikernas situation i Sverige och med tanke på den agera med lite mer generositet?

Påvens besök hade två ansikten, ett utåtriktat ekumeniskt och ett inåtriktat katolskt. Måhända hör båda ansiktena samman. När vi firar eukaristin blir vi mer förtrogna med Kristus som vi tar emot i brödets och vinets gestalt. Ett kristet liv består i att alltmer bli lik honom. Om alla kristna omvänder sig dagligen till honom kommer de närmare varandra i honom vars namn de bär med tacksamhet. Då blir bilderna som har inpräntat sig på vår näthinna efter påvens besök inte bara ett avlägset minne utan nutid. Är det en meningslös förhoppning? Jag vill inte tro det.

(3/11 2016)